

Om Ansættelsen
af
Bandre lærere
eller
Landbrugs-Konsulenter.

Den 8de Marts d. A. indsendte Professor Prosch et Forslag angaaende denne Sag til Indenrigsministeriet. Dette anmodede den 16de April Landhusholdnings-Selskabet om at udtale sig derom. Selskabets Betænkning afgik den 17de August, og den 8de September tilskrev Ministeriet atter Selskabet og henstillede til dette at foranledige Tanken bragt til Landboforeningernes Kundskab og at bringe Spørgsmaalet under Forhandling med de Foreninger, der maatte vise en virksom Interesse for dets Gjennemførelse. I Præsidentmødet den 23de Oktober besluttedes det at indlede en saadan Forhandling ved, med Indenrigsministeriets Billigelse, at lade Sagens Akter offentliggjøre og derefter med en særlig Skrivelse tilstille Landboforeningerne Aftryk deraf. — Det er i Henhold dertil, at de vexlede Skrivelser nedenfor meddeles i den Ordensfølge, hvori de ere fremkomne.

Red.

Deres Excellence
Indenrigsministeren!

I Fortsættelse af min i Efteraaret indgivne foreløbige Indberetning, har jeg tilladt mig at forelægge det høje Mini-

sterium Aftryk af de i Vejle og i Aalborg i afvigte Mars November og December Maaneder holdte indledende Foredrag, og ligesom jeg troer, at det vil være indlysende, at det er Spørgsmaal af stor økonomisk Betydning, som der ere blevne dragne frem, saaledes synes det ogsaa at have viist sig, at de have vaakt Landmændenes særlige Opmærksomhed. I dette Mars Februar Maaned har jeg fremdeles ved Fyens Stifts patriotiske Selskabs Møde i Odense (den 19de Februar) forelagt Resultaterne af mine Undersøgelser over Fyens Aavægstamme og søgt at vække de fynske Landmænds Opmærksomhed for denne Stammes store Bærd og Rigeberettigelse med Angler-Stammen. At der ved samme Lejlighed forhandlede om Hesteavlens Tilstand i Fyen, skal jeg ikke dvæle ved, da min Deltagelse i denne ikke var forberedt ved særlige (men kun ved lejlighedsvis foretagne) Undersøgelser.

Det turde imidlertid have viist sig ved de Forhandlinger, som jeg i de sidste Aar har holdt med Landmændene, at der trænges til langt mere indgribende Vejledning end den, som enkelt Mand vil være i Stand til at yde ved Møder, som kun med flere Mars Mellemrum kunne ventes at afholdes i samme Egn. Det er væsentlig kun en Impuls og en Paavisning af den Vej, der i det Hele og Store bør slaaes ind paa, som derved kan ventes fremkaldt, og Indvirkningen kan næppe heller siges at strække sig ud over det Samfundslag, som allerede for Husdyravlens Bedkommende maa erkjendes at gaa i Spidsen, og at hævde et meget respektabelt Standpunkt i Sammenligning med, hvad der er naaet i de Lande, som i denne Retning staa høist. Men hvad de lavere Samfundslag angaaer, og særlig vore 60 til 70,000 Gaardmænd, da troer jeg at maatte udtale, at den Indvirkning, der har kunnet udøves paa disse, er forsvindende lille, om ikke aldeles ingen; og dette faaer saa meget større Betydning, som det overalt, hvor Husdyravlen indtager et højere Trin, netop er Brugere af saadanne Ejendomme af Mellemsstørrelse, der ere Fremskridtets sande Kjerne-tropper, just ikke selv ledende, men kyndige og dygtige nok til

strax at være rede til at optage enhver Forbedring, der udgaaer fra de egenlige Ledende. Nu er det vel aabenbart, at den dybere Grund til det lavere Trin, som de mindre Fordbrugere indtage særlig for Husdyrbrugets Bedkommende, er at søge deri, at de stadig lade sig nøje med den for den egenlige Almue afpassede offentlige Undervisning af lavere Grad, uagtet Landbrugets Fremstrid i Almindelighed og især det mere udviklede Husdyrbrug gjør langt større Fordringer til Indsigt og Dømmekraft end lidligere Tidens routinemæssige Drift; men dels hører dette Forhold ind under et andet Omraade, dels udelukker det ikke Spørgsmaalet om, hvorvidt det alligevel ikke skulde være muligt at gjøre noget for at lade Glimt af fagmæssig Oplysning trænge ind i denne Kreds. — Det er naturligt, at der herved maa gjøres Regning paa en dels ganske personlig, dels til snevre Omraader afgrænset Paa-virkning. Og nu er det vel saa, at det kgl. Landhusholdnings-selskabs Konsulent i Husdyrbrug, som i Aar vil begynde at fungere, for en stor Del vil være henvist til en saadan mere til enkelte Personer og snevre Kredse indskrænket direkte Be-læring; men det er paa den anden Side aabenlyst, at Op-gaven er aldeles overvældende for en enkelt Mand. Tanken synes derfor naturlig at ledes hen til de Vandrelærere, som man med stort Held har benyttet baade i Tyskland (især i Preussens vestlige Provinser) og i Frankrig; i det Mindste synes Erfaringerne fra Mejeriasistenternes Virksomhed her i Landet at være temmelig opmuntrende. Disse Vandrelærere (i Frankrig gjerne kaldte conferenciers) ere Fagmænd, saadanne som vore dygtigere Veterinær- og Landbrugskandidater ville kunne afgive, og de ere gjerne knyttede til en særlig Egn, hvis Landbrug de ret saa Lejlighed til at sætte sig ind i; de holde da talrige Møder i Kredsen (f. Ex. hver Søndag) paa for-skjellige Steder, men virke naturligvis ogsaa ved de mange private Samtaler, som deres Ophold i Egnen aabenbart maa give Anledning til. I Tyskland staa de, saa vidt jeg veed, under Landesøkonomikollegiums Ledelse, men i Frankrig lønnes

de af, hvad der svarer til vore Landbosforeninger, men med et ikke ubetydeligt Tilskud fra det Offentlige.

Da Husdyrholdet her i Landet repræsenterer saa overordenlig store Værdier, og dets sunde Udvikling baade trænger til og har Krav paa Statens Forsorg, tillader jeg mig at henlede Deres Excellences velvillige Opmærksomhed paa dette Punkt.

Jeg troer ogsaa at burde henlede Opmærksomheden paa, at det stadig stærkere fremgaaer af mine Rejseindtryk (eller af de lejlighedsvisse Sagtagelser, jeg kan indsamle), at man i Regelen langt overvurderer Husdyravlens virkelige Tilstand. At Dyrstuer altid maa give et forfjønnet Billede af Tilstanden er en Selvfølge; men den Grad, i hvilken Gjennemsnittet af de Manges Hold afviger fra dette Billede, har en overmaade stor Betydning. I Almindelighed have vi her i Landet ikke nogen skarp Opfattelse af kvantitative Forhold, og saaledes se vi ogsaa ligeoverfor Bøndernes Landbrug, at Erfaringer, hentede fra ganske enkelte Gaarde, udstrækkes til at være almen-gyldige for de mange Tusinde; efter mine Erfaringer, der omfatte over 23 Aar, er jeg overbevist om, at man overdriver Virkeligheden, naar man sætter, at een Procent af vore Bønder-gaarde ved sin Avl kan stilles jævnsides med, hvad man f. Ex. i det vestlige Tyskland (for ikke at tale om Belgien, England eller Nordfrankrig) vilde anse som respektabelt eller tidsvarende for et Jordbrug af vore Bøndergaardes Størrelse. Jeg troer derfor ogsaa, at der vilde vindes meget, naar man kunde naa til en sandere Burdering af disse mindre Jordbrugeres virkelige Standpunkt; og som et ringe Middel hertil skal jeg tillade mig at udpege en nøjagtig Paavisning af, i hvilket Forhold disse mindre Jordbrugere stille sig som Præmietagere ligeoverfor de større Gaardes Brugere ved de talrige Dyrstuer; thi vilde man indvende, at Dyrstuerne ikke altid samle det Bedste, saa vilde denne Bemærkning vistnok være sand for flere større Gaardes Bedkommende, men en hyderst sjelden, enestaaende Undtagelse for Bondegårdens. Da de af Regjeringen bestilte

Kommissærere ved Hingstestuerne ogsaa have Tilsyn med Statens Bidrag til de almindelige Dyrstuer, synes det ikke at kunne frembyde store Vanskeligheder gennem disse Kommissærere at erhverve en Sammenstilling af, i hvilket Forhold de i hvert Amt tilstedeværende større og mindre Jordbrug ere repræsenterede i de forskellige Landboforeninger, og i hvilket Forhold Præmierne af forskjellig Grad ere tilfaldne disse Brug.

For det kommende Aar er der allerede stillet mig flere Opgaver i Udsigt; men inden jeg kan lægge nogen Plan for Sommerens Undersøgelsesrejser, vilde det være mig i høj Grad vejledende, om det høje Ministerium vilde meddele mig, hvilke Bestemmelser det i denne Retning har truffet for Finansaaret 1877—78, dette sidste naturligvis under Forudsætning af, at det høje Ministerium i hvad der hidtil er udrettet maatte finde en Opfordring til at ønske samme Virksomhed fortsat.

Kjøbenhavn, Børselsgade 2.

Underdanigst

Den 8de Marts 1877.

B. Profch.

Til

Det kgl. danske Landhusholdningselskab.

I Anledning af vedlagte Skrivelse, hvori Lektor ved den kgl. Veterinær og Landbohøjskole, Professor Profch, der i afgangte Aar med Understøttelse fra Ministeriet har berejst forskjellige Egne i Landet for at yde Landboforeningerne Vejledning med Hensyn til Udviklingen af Husdyravlens, anbefaler Ansættelse af saakaldte „Vandre-Lærere“ som et formentlig hensigtsmæssigt Middel til at udbrede større Kundskab i saa Henseende, samt ligeledes henleder Opmærksomheden paa Vigtigheden af at opnaa en sandere Burdering af de mindre Jordbrugeres virkelige Standpunkt med Hensyn til Husdyravlens, skulde man tjenstlig udbede sig det kgl. Landhusholdningselskabs Dtringer ved det Indesluttedes Tilbagesendelse behagelig meddelte.

Indenrigsministeriet, Kjøbenhavn den 16de April 1877.

B. M. B.

Bache.

G. Tillisch.

Til
Indenrigsministeriet.

I det høje Ministeriums ærede Skrivelse af 16de April d. A. anmodedes det kgl. Landhusholdningselskab om at ytre sig angaaende et fremsendt og hermed tilbagefølgende Forslag fra Professor Prosch, hvori han anbefaler Ansættelsen af Bandleræreere som et formentlig hensigtsmæssigt Middel til at udbrede større Kundskab til Principperne for Husdyravlens Udvikling, og hvori han tillige henleder Opmærksomheden paa Vigtigheden af at opnaa en nogenlunde korrekt Burdering af de mindre Jordbrugeres virkelige Standpunkt med Hensyn til Husdyravlen.

Idet Selskabet herved har den Fornøjelse at imødekomme denne Ministeriets meget ærede Anmodning, skal man af Hensyn til Sagens Vigtighed ikke undlade, nogenlunde udførlig at fremsætte nogle af de Hovedbetragtninger, som formentlig maa gjøre sig gjældende for at naa til et bestemt Resultat angaaende det stillede Forslag.

Foranstaltninger af lignende Art som den her foreslaaede Ansættelse af Bandleræreere eller Landbrugskonsulenter have, saavidt Selskabet bekjendt, ofte eller i alt Fald jævnlig i Udlandet virket med afgjort Held og til betydelig Støtte af Agerbrugets og Husdyrbrugets Udvikling i vedkommende Egne. Ogsaa her i Landet havees ikke blot Erfaringer fra en beslægtet Foranstaltning, nemlig Ansættelsen af Mejeriasistenten, men ogsaa Erfaring af mere umiddelbar Art, idet Sagen saavidt ikke er ny eller ukjendt herhjemme, som der i de sidste Aar har været ansat en Landbrugskonsulent (Bandlerærer) i Maribo Amt, og fra begge Omraader synes Erfaringen at bære Vidnesbyrd om, at Forholdene og Udviklingen hos de mindre Jordbrugere ogsaa her i Landet ere modne nok til at drage Nytte af en Paavirkning af denne Art. Dette, der selvfølgelig maa sættes som en af Hovedbetingelserne for, at det kan tilraades at anvende en saa stor Bekostning, som Sagens Gjennemførelse vil medføre, stadfæstes iøvrigt ogsaa ved en

almindelig Betragtning af de mindre Jordbrugeres intellektuelle Standpunkt, thi det maa da sikkert erkjendes, at man hos dem finder en temmelig stor Beredvillighed til at lade sig belære og Evne til at modtage Belæring, idet det er forholdsvis let at samle en større Kreds af dem til Foredrag over eller Forhandling af Spørgsmaal vedrørende deres Bedrift, og saavel ved saadanne Møder som ved private Samtaler møder man ofte megen Tænksohmhed og et stærkt udviklet Anlæg til en praktisk Benyttelse af forhaandenværende Forhold, hvilket i mange Tilfælde erstatter den mindre Jordbruger den Brist paa fagmæssig theoretisk Uddannelse, som han selv beklager, og som han søger afhjulpen for sine Sønners Vedkommende ved at tillade dem eller endog opfordre dem til at benytte de Undervisningsanstalter (Landskostoler, Folkehøjskoler o. s. v.), som rejse sig i et stedse stigende Tal og med stigende Frekvens. Det maa derfor siges, at der ikke blot er Betingelser tilstede for at modtage en positiv fagmæssig Paavirkning ad Foredragets og det mundtlige Ords Vej, men at der ogsaa er en kjendelig Trang tilstede, og at denne Trang for hvert Aar nytrer sig stærkere, fordi Agerbrugets og Husdyrbrugets fagmæssige Udvikling hvert Aar stiller nye Midler til Raadighed, hvis Burdering og rette Benyttelse er betinget af Kundskabsforudsætninger, som selv en nærliggende Fortid ikke krævede. Yderligere at vække og styrke Sandsen herfor vil være en umiddelbar Følge af den direkte fagmæssige Vejledning, som det bliver eventuelle Landbrugskonsulenters Opgave at yde paa en saa letfattelig og indlysende Maade som muligt.

I og for sig maa Selstabet altsaa anbefale Ansøttelsen af Landbrugskonsulenter som baade betimelig og særdeles nyttig og som et passende Led i den Række af Foranstaltninger, der nu virke til Landbrugets Fremme. Men samtidig hermed maa man tillige henpege paa de store, men forhaabentlig ikke uovervindelige Vanstueligheder, som Sagens Gjennemførelse vil kræve, naar den ikke skal udsættes for hurtig at hjemfalde til de Foranstaltninger, der kun en kort Tid bæres oppe af Nyhedens

Interesse, fordi de i sig selv savne Betingelserne for paa en solid og varig Maade at kunne løse den stillede Opgave.

Af disse Banstikigheder maa først nævnes Tilvebringelsen af passende Kræfter til at røgte den foreliggende Gjerning. Denne kræver nemlig dels en ad Erfaringens Vej erhvervet grundig Indsigt i det praktiske Agerbrugs forskjellige Grene og Arbejder samt i den Maade, hvorpaa alle de Faktorer, der tilfammentagne konstituere en Bedrift, gribe ind i hinanden og samvirke, dels et nøje Kjendskab til vedkommende Egnss Agerbrugsforhold, Husdyrhold, Affætningsvilkår, Arbejderbefolkning o. s. v. og endelig et grundigt og omhyggeligt Kjendskab til Agerbrugets og Husdyrbrugets Theorier og til de Grundvidensfaber, hvorpaa den rette Forstaaelse af disse maa være baseret. Desuden maa Vedkommende i sin Personlighed have Betingelserne for at kunne paavirke Andre; helt unge Kræfter ville i Reglen ikke kunne bruges; hans Fremtræden maa være præget af moden Overbevisning og samtidig af varm Interesse for Sagen; han maa have nogenlunde let ved at tage Ordet paa sit Fags Omraade og kunne fremsætte sine Tanker og Meninger klart. Skulde man paa en nøjere Maade søge at antyde det Omfang af Kundskaber, som maa ansees nødvendigt, maatte der siges, at hans praktiske Indsigt maa svare til den, vi finde hos en af vore dygtigere ældre Forvaltere, og hans theoretiske Kundskaber til dem, der erhverves ved Landbrugsafdelingen ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, og som yderligere ere fæstnede og klarede ved et efterfølgende selvstændigt Studium paa et eller andet af Agerbrugets eller Husdyrbrugets Omraader. Naar der stilles saa store Fordringer — og vi tro ikke, at Gjerningen kan ventes forsvarlig røgtet, hvis der slaas af herpaa — maa der paa den anden Side kunne bydes den Landmand, der skal uddanne sig til en sliq Virksomhed som Landbrugskonsulent, saa gode og saa sikre Vilkår, at han kan betragte den attraaede Stilling som en Livsstilling eller i alt Fald som varende gennem en længere Arrække, og at han ikke ledes til kun at betragte den som

forbigaaende eller som en Gjennemgangsstilling til andre Pladser i Samfundet; han maa ikke udsættes for at sløves eller trættes ved sin Gjerning, men tværtimod stadig voxe og dygtiggjøres i den; og hertil kommer, at det først er efter flere Aars saa at sige forberedende Arbejde i en Egn, at en saadan Mand kan vinde den Tillid og Indgang hos Befolkningen, som er nødvendig for et frugtbart Arbejde. Hvis Sagen derfor ikke straks bliver sikret paa den berørte Maade, vil det Hele let føre til, at man paa Grund af det idelige Personstifte stadig vil befinde sig paa dette forberedende Stadium — Noget, som i Virkeligheden ogsaa er Tilfældet paa sine Steder i Udlandet og der har vaakt stærk og berettiget Misnøje. Hvis der som Indvending herimod skulde henvises til Mejeri-Assistentinstitutionen, der væsentlig har været besat med yngre Kræfter, som i Regelen efter saa Aars Forløb have søgt en anden Virksomhed, da maa dertil bemærkes, dels at Mejerivæsenet kun er en enkelt Gren af hele det Omraade, hvorefter her er Tale, dels at man til denne har kunnet nøjes med betydelig mindre uddannede Kræfter, og dels endelig at den hyppige Skiften af Mejeriassistenter ogsaa har viist sig at være til Skade for Virksomheden i vedkommende Egn, hvorfor den, som Erfaringen viser, nu er opgiven i flere Egne, skjøndt der i disse endnu staaer meget tilbage at udrette for Mejeriernes Udvikling saavel paa større som navnlig paa mindre Gaarde.

En nderligere Hovedbetingelse for, at der vil kunne ventes en frugtbar Virksomhed af Landbrugskonsulenterne, vil desuden være, at de ikke alene arbejde Haand i Haand med Landboforeningerne, men at deres Arbejde tillige bliver en Del af og et Led i selve Landboforeningernes Virksomhed, med andre Ord, at Vandrelærerne direkte komme til at staa i Landboforeningernes Tjeneste. At dette er en uafvigelig Fordring, vil let erkjendes, naar Hensyn tages til, dels at en saadan Mand's Virksomhed netop falder sammen med Landboforeningernes, og dels at, naar undtages de egenlige Undervisningsanstalter, have alle hidtidige Foranstaltninger, trufne til Land-

brugets Fremme, udelukkende været knyttede til Landboforeningerne og de landøkonomiske Selskaber i udvidet Forstand. En Ansættelse af Bandlerærere eller Landbrugskonsulenter ved en Autoritet, som staaer udenfor de vedkommende Landboforeninger, vilde derfor, selv om den i det Hele er tænkelig, blive et alvorligt Brud paa den traditionelle og sikkert berettigede Udviklingsgang af det berørte Forhold og vilde tillige i høj Grad svække Landboforeningernes Virksomhed. Og paa den anden Side vilde en saadan Ansættelse selvfølgelig ogsaa afgive en meget uheldig Basis at arbejde paa for Konsulenten.

Der opstaaer da naturlig det Spørgsmaal, hvorledes en Samvirken i denne Sag mellem de to Faktorer, Staten og Landboforeningerne, bedst bør ordnes, forudsat at Staten vil træde til med sin Hjælp. — Herom lader sig vel i Øjeblikket ikke sige noget Bestemt eller Afgjørende. Men det ligger dog nær at gaa ud fra som en Hovedregel, at det i alle Tilfælde bør overlades til Landboforeningerne, i hvis Tjeneste Konsulenten skal staa, at vælge denne. Og det synes derfor, at Statens Hjælp bedst kunde ydes efter lignende Regler, som gjælde for Ydelsen af Bidrag til Dyrskuerne. Antages det t. Ex., at Landboforeningerne i et Amt eller i en Egn af et Amts Størrelse — og i Forbigaaende sagt er det vel et saadant Omraade, der nærmest maa tænkes som en Konsulents Virkeplads — slutte sig sammen for at holde en Landbrugs-konsulent, vil det altsaa være de vedkommende Foreningers samlede Bestyrelser eller disses Delegerede, som have at vælge Manden samt tilvejebringe en vis Sum som en Del — t. Ex. Halvparten — af hans aarlige Løn, medens Staten da tilskylder det Manglende. Som en Betingelse for Statens Tilskud kunde der da forlanges et vist Minimum forud sikret af Landboforeningerne. I det der paa denne Maade kunde kræves et forholdsvis betydeligt Offer af disse sidste, sikredes det derved om fornødent, at de vilde anvende al Omhu ved Valget af Personerne.

Hvad sluttelig det andet Hovedpunkt i Professor Prosch's

Forflag angaaer, nemlig Ønskeligheden af ad statistisk Vej at opnaa en nogenlunde korrekt Burdering af de mindre Jordbrugeres virkelige Standpunkt med Hensyn til Husdyravlens og som et Middel hertil at paavise, i hvilket Forhold de mindre Jordbrugere stille sig som Præmietagere ligeoverfor de større Gaardes Brugere ved de talrige Dyrskuer, da skal man fuldt samstemme i, at en saadan Oplysning vilde være nyttig i mange Retninger, og da det ikke synes at kunne være vanskeligt at tilvejebringe den, dels ad den af Professor Prosch antyndede Vej, dels ved Hjælp af de mange offentliggjorte Beretninger om Dyrskuerne ved de større Landmandsmøder og ved Landboforeningerne, kan Selstabet saa meget mere tilraade dette Forflags Sværksættelse.

Det kgl. danske Landhusholdningselskab, d. 17de August 1877.

L. Gr. Holstein.

J. E. la Cour.

Til

Det kgl. danske Landhusholdningselskab.

Efterat man havde udbedt det kgl. Landhusholdningselskabs Øringer i Anledning af det af Professor Prosch fremfattede Forflag angaaende Ansættelsen af Vandrelærere som et formentlig hensigtsmæssigt Middel til at udbrede større Kundskab til Principperne for Husdyravlens Udvikling, har det ærede Selskab i behagelig Skrivelse af 17de f. M. udtalt, at Ansættelsen af saadanne Landbrugskonfulenter baade maa anses betimelig og særdeles nyttig, ligesom en saadan Foranstaltning vil være et passende Led i den Række af Foranstaltninger, der nu virke til Landbrugets Fremme, men at det til en heldig Gjennemførelse af Sagen vil udkræves dels, at der tilvejebringes passende Kræfter til at røgte den paagældende Gjærning, hvortil navnlig vil udkræves en ikke ringe praktisk Ønsigt og Erfaring i Agerbrugets forskjellige Grene og Arbejder i Forbindelse med gode theoretiske Kundskaber, dels at

der fikres den, der ansættes som Landbrugskonsulent, saa gode Billaar, at han kan betragte Stillingen som en Livsstilling eller i alt Fald som varende gjennem en længere Arrække. Endelig har det ærede Selskab fremhævet som en Hovedbetingelse for, at der vil kunne ventes en frugtbar Virksomhed af Landbrugskonsulenterne, at de ikke alene arbejde Haand i Haand med Landboforeningerne, men at deres Arbejde tillige bliver en Del af og et Led i selve Landboforeningernes Virksomhed, og at Vandrelærerne saaledes maa direkte staa i Landboforeningernes Tjeneste og vælges af disse, medens Statens Virksomhed til den her omhandlede Sags Fremme nærmest maatte bestaa i at yde de Landboforeninger, der beslutte sig til at antage Vandrelærere, et Tilskud til disses Lønning.

I denne Anledning undlader man ikke tjenstlig at melde, at Ministeriet i det Bæsfenlige er enig i den Betragtning, der af det ærede Selskab er fremsat med Hensyn til den foreliggende Sag, navnlig ogsaa deri, at det nærmest er gjennem Landboforeningerne, at Spørgsmaalet om Ansættelse af Landbrugskonsulenter maa finde sin Besvarelse. Men herefter kan Ministeriet ikke finde, at der i alt Fald for Tiden er tilstrækkelig Anledning for Staten til at tage noget Initiativ i denne Sag eller til ved direkte Foranstaltninger at virke for at saa den sat i Gang, hvorimod man ikke skjønner rettere, end at Regjeringen i alt Fald foreløbig maa indskrænke sig til at stille sig understøttende til denne Sag, navnlig saaledes, at Ministeriet, naar en eller flere Landboforeninger maatte beslutte sig til at ansætte Landbrugskonsulenter, søgte bevilget en passende Understøttelse af Statskassen til Bestridelse af de dermed forbundne Udgifter. Foreløbig maatte Bestræbelserne altsaa rettes paa at skaffe Tanken Indgang hos Landboforeningerne, og her foreligger der da et Anliggende, der efter Ministeriets Formening i en særlig Grad egnede sig til at fremmes gjennem det meget ærede Landhusholdningselskab, hvem det ved at bringe Spørgsmaalet under Forhandling med

Landboforeningerne eller fra først af muligen kun med nogle af de større og mere virksomme blandt disse, sikkert vilde lykkes ved den Anseelse og Indflydelse i de herhenhørende Forhold, Selskabet nyder, at vinde disse Foreninger for en Sag, som det sees selv at omfatte med saa megen Interesse. I det man derfor tillader sig at henstille, hvorvidt velbemeldte Selskab maatte finde Anledning til saaledes at tage Sagen i sin Haand, undlader man ikke at tilføje, at det vilde være Ministeriet af megen Interesse at blive bekendt med, hvad der videre i denne Sag maatte blive foretaget.

Indenrigsministeriet, Kjøbenhavn d. 8de September 1877.

E. Steel.

G. Tillisch.
